

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

III. Sermo Epæneticus seu laudatorius ad B. Virg.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

•Matt. 18. a*
Christus amat
media, odit
diverticula,

commorantem : *Vbi*, inquit ^e, *duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Amat semper media JESUS, diverticula semper & reclinatoria reprobat Filius hominis, Dei & hominum mediator, Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascis inter lilia. Curemus habere lilia, fratres, extirpare spinas & tribulos, & inserere lilia festinemus: si quando & fortè & ad nos pascendos dignetur Dilectus descendere.

Isaiæ. 1. c

Patrocinium
B. Virginis
quàm nobis
apud Deum
efficax & u-
tile,

Apud Mariam utique pascebatur, idque copiosius pro multitudine liliorum. An non lilia virginitatis decus, humilitatis insigne, supereminentia charitatis? Erunt tamen & nos lilia, quamvis inferiora valdè, sed ne inter hæc quidem dedignabitur pasci sponsum: siquidem eas quas prædiximus actiones gratiarum devotionis hilaritas illustraverit, orationem intentionis puritas candidaverit, confessionem indulgentia dealbaverit, sicut scriptum est ^f: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Cæterum quicquid illud est, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad largitorem gratiæ gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat DEUS, & sine hoc aquæductu infundere gratiam prout vellet, sed tibi vehiculum voluit providere. Fortè enim manus tuæ, aut sanguine plenæ, aut infectæ muneribus, quòd non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quædam lilia sunt, nec causabitur ille liliorum amator inter lilia non inventum, quicquid illud sit quod inter Mariæ manus invenerit.

A D B. VIRGINEM DEIPARAM

SERMO PANEGYRICUS. †

Alias, *Ad gloriosam Virginem MARIAM Deprecatio & laus elegantissima.*

† In antiquis
Edit. non ex-
tat.

MEntem & oculos pariter cum manibus ad te Regina mundi attollimus & coram tuæ celsitudinis gloria genuflectimus, eervicem inclinamus ac plenis suspiriis ad te preces in cælum transmittimus. Tu altitudo cæli, beatos oculos tuos, quibus incomprehensibilem gloriam illam lucis æternæ cum desiderio semper intueris, ad tuos supplices in hanc mundi miseriam proiectos, de alto inclinare non despicias. Ecce coram tremendo iudice peccatores assistimus, cuius manus terribilis gladium iræ suæ vibrat super nos. Et quis avertet eam? Nemo Domina tam idoneus, ut gladio Domini manum pro nobis objiciat, ut tu Dei amantissima, per quam primum in terris suscepimus misericordiam de manu

De Virgine Deipara, Sermo. 385

manu Domini DEI nostri. Aperi itaque tu Mater misericordiae benignissimi cordis tui januam suspiriosis precatibus filiorum Adam. Ex omnibus finibus terrae ad tuæ protectionis umbraculum confugimus à facie formidinis † Dei. Ad te Domina mea, stillant oculi nostri: te devotionis clamore valido obsecramus: ut Filii tui Domini nostri iram quam graviter peccando succendimus, erga nos mitiges: eiusque gratiam à qua ingrati excidimus, nobis tua conciliet: cuius livore sanati sumus, eius iterum medelam deposcimus; quia putruerunt & corruptæ sunt cicatrices nostræ, & non est in nobis sanitas. Attende Domina, & vide dolores vulnerum animarum nostrarum, quia tibi revelamus causam nostram cum fiducia.

† al. Fortitudinis.

Al. utrunq; coniungunt.

Te enim inæstimabilis benignitas scēminam & venerandam matrem esse cognoscimus ex eo, quòd tu mundum hunc immundum & lubricum, impolluto calle transisti; & adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum sanctitate scēundaris, ut sola solio Regis æterni immediatè appropinquare merueris. Tu peccatorem quantumlibet foetidum, non horres, non despicias; si ad te suspiraverit, tuumque interventum pœnitenti corde flagitaverit. Tu illum à desperationis barathro pia manu retrahis, spei medicamen † aspiras, * foves, nec deseris, quousque horrendo Iudici miserum reconcilies. Famosum huius tuæ benignitatis testimonium est per te restauratus gratiæ Theophilus†. Nec mirum ô Domina, si tam copioso misericordiae oleo tui cordis perfusum est Solatium * cum illud inæstimabile opus misericordiae, quod prædestinavit Deus ante secula in redemptionem nostram, primum in te à mundi artifice sit fabricatum. Quando enim placuit gratiæ supernæ, ut habitaret in nobis, à quibus diu elongata fuerat: tu sola inventa es digna: ut in tua virginali aula Rex regum, & Dominus dominantium à regalibus sedibus veniens primam sibi mansionem inter filios hominum eligeret. Verè beneplacitum fuit Deo habitare in te, quando ex ipsa illibata carnis tuæ substanti aqua fide lignis Libani architectura ineffabili, domum sibi ædificavit DEI Sapientia: suffulsi eam septem columnis argenteis, ac reclinatorium aureum in ea collocavit. Hi sunt septem spiritus Dei; & hæc est unica illa Salvatoris scēmina†, in qua sola quæsitam in omnibus requiem invenit, atque in eius sinum omnes thesauros suos absque mensura transfudit. † Bene Spiritui sancto in te complacuit, ô Maria, cum divinis adeò mysteriis uterum tuum consecrare dignatus est. Ipse est enim ignis consumens qui sanctissimam animam tuam totam inflammavit, seipso atque splendore divinæ maiestatis implevit: tuumq; uterum ineffabili modo scēundavit: Fecitque ut Deum & hominem clausa conciperes, clausa pareres, & post partum virgo permaneres.

B. Virg. M. erga peccatores clementia.

† al. medicina.

* M. S. add. ac toti mundo respectu

materno affectu amplecteris, &

* l. Sanctuarium.

al. Solatium.

Mirabilia in Virgine patrat.

† al. Anima.

† al. Unde bene.

Jam

* leg. porrexit;
* al. præordinatas.

Typi incarnationis domin. in Virgine facta.

* add. alti.

Maria hortus deliciarum.
* l. profuxit.

* al. inter quorū pulcherrimos trium in te miramur excellentiā.
* leg. tali.
* floribus.
* l. inde.
* dispersiens.

Hec in M. S. non leg.
* l. quantū.
* Add. aquæ.

Jam ergò uterum tuum Domina velut sacratissimum DEI vivi templum totus mundus veneratur; quia in eo salus mundi initiata est; ibi decorem indutus est Dei Filius; ac præelectæ sponsæ suæ Ecclesiæ formosus in stola candida exultanter occurrit, desideratum diu osculum prælegit*, ac prædestinatas* à sæculo nuptias, Virgo cum Virgine prælibavit. Ibi ruptus est paries inimicitarum quem inter cœlum & terram protoplastorum inobedientia construxerat. Ibi confœderata sunt terrenis cœlestia, & obviaverunt sibi in osculo pacis, quando in unam, eandemque personam concurrerunt divinitas & humanitas: Factumque est novum illud super terram, ut esset Deus homo, & homo Deus. Ibi magnus Elisæus in mensuram suscitandi pueri sese contraxit. Ibi antiquus dierum præelecto filio suo tunicam induit polymitam. Ibi Rebecca futurorum præscia magnificandi filii manibus pelliculas hædorum circumdedit, & colli nuda protexit. Ibi enim cooperante gratia Spiritus sancti Filius à Deo Patre hæreditandus in omnibus gentibus divinæ majestatis potentiam similitudine carnis peccati cooperuit; & quasi absconditus est vultus eius in infirmitate; unde nec reputavimus eum. Ibi* consilii providentiâ inescatus est hamus, qui ad extrahendum serpentem antiquum in hoc mare magnum de cœlo trajectus est. Inde egressa est armilla aurea, ut perforaretur maxilla Leviathan, ut evomeret mortuos non suos, quos ab origine mundi securè deglutiverat.

Hortus deliciarum nobis est sacratissimus tuus uterus, ô Maria: quia ex eo multiplices gaudii flores colligimus, quoties mente recolimus quàm magna multitudo dulcedinis toti orbi inde affulsit*. Hortus conclusus tu es Dei genitrix, ad quem deflorandum manus peccatoris nunquam introivit. Tu sanctorum areola aromatum è cœlesti confita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernas: inter quos pulcherrimos flores tres miramur in te, ô excellentissima*. Hi sunt quorum odore suavissimo, totam domum Domini replet, ô Maria, Viola humilitatis, Liliū castitatis, Rosa charitatis. Meritò de Dei* areola flos ille speciosus præ filiis* paradisi electus est, super quem requievit Spiritus Domini, Et cui te assimilabimus, Mater pulchritudinis? Verè paradisi Dei tu es, quia lignum vitæ mundo protulisti, de quo qui manducaverit, vivet in æternum: Fons vitæ, qui ex ore Altissimi prodiit, de medio ventris tui exilivit, atque in te* in quatuor capita sese dispersens* ad irrigandam faciem arentis mundi emanavit, lætificans civitatem DEI. Omnis enim qui biberit ex eo, non sitiet in æternum, (& erit plusquam paradisi hic, de cuius aqua si quis biberit, sitiet iterum.) O quanta* mundo contulisti, quæ tam salubris* aquæductus esse meruisti! O lampas

pas luculentissima, quantos lætificasti, quanto splendore Dei illustrata desideratum illud lumen, quo inventa est drachma decima, sedentibus in tenebris & umbra mortis protulisti. Te nimirum ille divini epithalamii præcentor à longè intuitus est cum in admirationis voce ita prorupit. *Quæ est ista quæ progreditur, quasi aurora consurgens: pulchra, ut Luna: electa, ut Sol: terribilis, ut castrorum acies ordinata?* Sicut aurora valdè rutilans in mundo † progredi es, ô Maria, quandò veri solis splendorem tantæ sanctitatis jubare præcurristi, ut verè diem salutis * diem propitiationis, diem quem fecit Dominus à tua claritate initiari dignum fuerit. Felix aurora felicitatis diei nuncia extitisti, talis dies talis auroram diei decuit †: Et rectè quidem auroræ implesti officium. Ipse enim Sol justitiæ de te processurus ortum suum quadam matutina irradiatione præveniens, in te lucis suæ radios copiosè transfudit, quibus potestates tenebrarum, quas Eva produxerat *, in fugam convertisti: atque ita desideratum cunctis gentibus solem mundo invexit.

Tu *pulchra ut Luna* diceris, eique non immeritò compararis. Illa enim omnium astrorum sola Soli simillima, & candore venusta argenteo cæteris in cælo præmicat sideribus: tu verò † Solis imago expressissima, inter millia astrorum DEO assistentium Virginali puritate in cælo gloriosa præfulges. Illa enim transfuso in se solari lumine noctem nostram illuminat: tu virtutum tibi à DEO inditarum magnificis exemplis ad imitationem tui nos provocas, sicque noctem nostram illuminas. Qui enim vias tuas confectatus fuerit, non ambulabit in tenebris: sed lumen vitæ inveniet. Tu ergo *pulchra es, ut Luna: immò & pulchrior Luna;* quia *tota pulchra es & macula non est in te,* neque vicissitudinis obumbratio. Tu *electa es ut sol,* ille, inquam, sol solis conditor. Ille enim electus est ex millibus virorum: tu electa ex millibus fœminarum. Ille electus ex omnibus quæ sunt: tu electa ex omnibus quæ per illum sunt. Tu *terribilis ut castrorum acies ordinata.* Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morem armatura omni fortiore instructam contra se procedere fœminam, fœminam fortem & ad bella doctissimam, cuius *ensis super femur suum propter timores nocturnos?* In circuitu eius acies validas spiritualium virtutum suo se invicem ordinentium: siquidem ordinatione perseverat dies. Sed & innumerabilium beatorum spirituum militiam ad ministerium tanti † principis delegatam fuisse nullatenus ambigimus: utpote qui custodirent lectulum Salomonis gratissimum, ac providerent, ne præparatum æterno Regi hospitium alienus hospes invaderet. Nimirum timor & tremor

Sermones S. Bernardi.

Ccc

venerunt

† l. in mundum.

Maria Aurora consurgens.

* Hæc tota periodus hætenus mendose lecta est.

† l. Talem auroram talis dies, & talem diem talis aurora decuit.

* al. induxerat.

Pulchra ut Luna.

† l. veri.

Maria electa ut sol.

Castrorum acies ordinata.

† l. tantæ.

† l. Evam.
* M. S. to-
tam periodum
ital.

Tu enim
spiritum e-
levationis
ea virtute
humilitatis
compressi-
sti, qua om-
nem An-
gelorum
altitudinem
ascendere
meruisti.

*Humilitas
& puritas
Virginis.*

† Civitas in
M. S. omitt.

venerunt super eos, ita ut dicerent, Ecce plusquam Eva hæc: castra Dei sunt hæc, fugiamus Israellem. Tu ergò bellatrix egregia primò eum qui primus omnia † supplantavit, expugnare viriliter aggressa es. Tu & spiritum elationis Evæ vertice humilitatis complofisti: quam in te ita respexit Dominus, ut ipsius merito super omnes choros Angelorum te sublimari dignam æstimaverit*. Nunquam enim super omnes Angelos glorificata ascendisses, nisi prius infrà omnes homines humiliata descendisses. Tu & ardorem vetitæ concupiscentiæ, virtute castitatis in tua carne virginea eatenus extinxisti: ut is in cuius conspectu nec astra munda sunt, tantæ munditiæ carnem tuam judicaverit, ut etiam suæ divinæ puritati agglutinare non despexerit. His ergò primariis ducibus tenebrarum à te fortiter expugnatis, omnis ante faciem tuam spiritualium nequitiarum militia in fugam conversa est.

Gloriosa dicta sunt de te civitas † Deigenitrix. Sed adhuc locus est tuæ laudationi: adhuc in tuis laudibus omnis lingua balbutit. Non enim sunt loquelæ, neque sermones in omni natione quæ sub cælo est, quibus amplitudo gloriæ tuæ ad plenum valeat explicari. O magna, ô pia, ô multum amabilis Maria, tu nec nominari quidem potes, quin accendas: nec cogitari quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam sine dulcedine divinitus tibi insita piæ memoriæ portas ingrederis. Et nunc sequimur te ô Domina, ex totis præcordiis vociferantes ad te: adiuva imbecillitatem nostram, aufer opprobrium nostrum. Vides hanc tunicam pelliceam quæ nos circumdedit? Tunica Evæ parentis nostræ hæc est, quam ad nos olim misera illa transmisit, & supervestivit carnem filiorum suorum, sicut diploide, confusione sua. De manu quippe ipsius duplicis mali semen terra nostra suscepit, & concepit, & peperit nobis spinas & tribulos iniquitatis in anima, calamitatis in corpore, ac per hoc mortem utrobique. O infelix hæreditas! ô dira humanæ carnis infirmitas! usquequo patiemur te? Multum dorfa nostra incuruasti, quia gravis es valde & diu te sustinuimus. Multum minuisti nos ab Angelis, equo & jumentis insipientibus cœquaasti; nimis invaluisti, quæ non nisi morte filii Dei sanari potuisti. Nimis super nos te extulisti, quando & usque ad eum qui super omnia est, incautè ascendisti.

Et quis liberabit nos à corruptela huius miserrimæ pelliculæ? Gratia Salvatoris nostri Filii tui, ô Maria, qui ut infirma nostra tolleret, sponte infirmatus est: & ut mors mortis nostræ ipse fieret, innocens pro peccatoribus mortuus est. Et quis tam idoneus, ut loquatur ad cor Domini nostri JESU CHRISTI, ut tu felix Maria, quæ in secretissimis amplexibus amantissimi filii tui † recubas in meridie sempiterno, eiusque fami-

† add. sua-
viter.

De Virgine Deipara, Sermo. 389

familiarissimo colloquio cum plena cordis lætitia perfrueris. Loquere Domina, quia audit Filius tuus: & quæcunque petieris impetrabis. Invoca bonum nomen eius super nos, ut curemur à vetusta hac lepra carnis & spiritus. Exurge † virus hoc mortiferum exinanitura*, quod de pomi sui reliquiis Eva nobis propinavit: quando succi noxialis gustu ebriata est; & reliquias dimisit parvulis suis. Utinam poculum suum ebria illa totum ebibisset, non item in nos diffudisset †. Te igitur Domina exorante, omne jugum nostrum computrescat à facie olei divinæ misericordiæ: renovetur, ut aquilæ, juvenus nostra, ut novi nova voce novum canticum novis civibus aggregati illic, ubi nova sunt omnia hæc jubulum sempiternum celebrantes in cymbalis jubilationis concinamus. Tollatur hæc crassa nebula ab oculis nostris, ut revelata facie gloriam Domini speculantes in immensum illud pelagus divini luminis absorbeamur à Domini spiritu; ac DEO nostro in vinculis charitatis astricti unum cum ipso efficiamur †: Præstet hoc nobis tuo interventu, ô Maria, Filius tuus Jesus Christus Deus & Dominus noster, cui laus & gloria, & gratiarum actio in sempiterna sæcula, AMEN.

† al. exsuge.
* in M. S. o-
mittitur.

† M. S. ita
leg.
aut totū e-
bibisset, aut
totum effu-
disset.

† al. unus
cum ipso
spiritus.

IN FESTO S. MICHAELIS.

De Angelorum erga nos officiis, & nostra erga ipsos reverentia.

S E R M O I.

Angelorum hodie memoria celebratur, & exigitis debitum pro tota solemnitate sermonem. Sed quid de Angelicis spiritibus viles loquantur vermiculi? Credimus sanè, & indubitata fide tenemus divina eos præsentia & visione beatos sine fine lætari in bonis Domini, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipse quidem cogitare, nec illi saltem audire sufficiant? Profectò si ex abundantia cordis os loquitur, sileat nihilominus lingua necesse est ex inopia cogitationis. Attamen si multum est ad nos loqui de ea claritate & gloria qua in semetipsis, imò in DEO suo Angeli sancti nostris omnino super eminent cordibus; de ea loquamur quam nobis exhibent gratia & charitate. In supernis enim spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis invenitur. Dignum est proinde, fratres, ut gloriam non capientes, tanto magis amplectamur misericordiam, qua nimirum constat nihilominus abundare domesticos Dei, cœli cives, principes paradisi. Testatur denique Apostolus ipse, qui raptus usque ad tertium cœlum, beatæ illi curiæ meruit interesse, atq; eius nosse secreta ^a; quoniam omnes administratorii ^a Heb. I. d. * sunt spiritus, missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt salutis.

Angelorum
eminentia seu
dignitas.

Eorundem er-
ga nos digna-
tio & chari-
tas.

a Heb. I. d. *

Ccc 2

Neque